

Nr 184.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående plan för folktandvården i Stockholms stad jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 197 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 30 mars 1951, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att statsbidrag under angiven förutsättning må utgå till folktandvården i Stockholms stad räknat fr. o. m. den 1 januari 1951, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen enligt vad i propositionen sagts avses skola innebära.

Gällande bestämmelser angående statsbidrag till folktandvård innebära, i den mån de ha betydelse i detta sammanhang, i huvudsak följande.

Statsbidrag kan utgå dels till landsting efter beslut av medicinalstyrelsen och dels till stad utanför landsting efter beslut av Kungl. Maj:t. Statsbidrag till stad utanför landsting utgår med åtta kronor om året för varje fullständigt behandlat barn. Av de inom distriktstandvården tjänstgörande tandläkarnas sammanlagda arbetstid skall årligen minst 55 procent ägnas åt organiserad barntandvård, d. v. s. årligen återkommande, gruppvis genomförd tandvård åt barn t. o. m. 15-årsåldern. Under den för annan tandvård än organiserad barntandvård anslagna tiden skola med förtursrätt behandlas akuta fall samt sådana patienter, vilka enligt förordningen om mödrahjälp åtnjuta hjälp till tandvård. Övriga patienter skola enligt vad medicinalstyrelsen föreskrivit antecknas på en väntelista och behandlas i tur och ordning.

Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen i ämnet må genomförande av folktandvård ske på sådant sätt, att folktandvård först anordnas inom viss del eller vissa delar av landstingsområde eller stad utanför landsting samt sedermera efter hand jämväl inom övriga delar av landstingsområdet eller staden.

Den 7 maj 1947 har medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat en den 6 februari 1947 dagtecknad framställning från folkskoledirektionen i Stockholm om statsbidrag till skoltandvården i staden jämte vederbörliga

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. Nr 184—185.*

yttranden. Statskontoret hade ej något att erinra mot att Stockholms stad erhöle statsbidrag för folktandvård, dock endast i den mån staden genomfört i vederbörlig ordning godkänd plan för denna vård. Den 20 januari 1951 har överståthållarämbetet överlämnat en ansökan från folkskole-direktionen om statsbidrag för år 1946 med 183 744 kronor.

I en framställning den 10 februari 1949 från Stockholms stadskollegium anhölls om statsbidrag för åren 1947 och 1948 med resp. 174 308 och 206 096 kronor. Vid denna framställning fanns fogat förslag till folktandvårdsplan. I en framställning den 13 februari 1950 från Stockholms stads folktandvårdsstyrelse anhölls om statsbidrag för år 1949 med 235 284 kronor. Medicinalstyrelsen har med skrivelse den 31 augusti 1950 överlämnat handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t.

Enligt stadens förslag till plan skall folktandvård bedrivas vid en central-tandpoliklinik för vuxna vid Södersjukhuset samt en centraltandpoliklinik för barn vid Eastmaninstitutet ävensom vid ett antal tandpolikliniker i staden. Planen förutsätter ett successivt utbyggande i etapper. Under första utbyggnadsetappen skall för folktandvård mottagas akuta fall samt för fullständig behandling — förutom barn t. o. m. 15-årsåldern — allenast havande kvinnor och ammande mödrar, ungdom i åldern 16—19 år samt obemedlade och mindre bemedlade personer.

Medicinalstyrelsen har överarbetat stadens förslag till folktandvårdsplan och bl. a. dels intagit en av sakkunniga för förhandlingar angående samarbete mellan tandläkarhögskolan i Stockholm och staden förordad bestämelse av innebörd, att tandläkarhögskolan i Stockholm skall i överensstämmelse med avtal, som härom må träffas mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt staden, å andra sidan, utgöra en stadens centraltandpoliklinik och dels föreskrivit, att den första utbyggnadsetappen bör vara avslutad inom en tidrymd av tio år från planens fastställande men helst tidigare. Styrelsen tillstyrker, att Stockholms stad må fr. o. m. kalenderåret 1950 erhålla statsbidrag för folktandvården.

Statskontoret har i avgivet yttrande anslutit sig till vad medicinalstyrelsen anfört i fråga om förutsättningarna för statsbidragets utgående.

Med skrivelse den 22 februari 1951 har medicinalstyrelsen jämte yttrande från överståthållarämbetet överlämnat en framställning från Stockholms stads folktandvårdsstyrelse om statsbidrag till stadens tandvårdskostnader för år 1950 med 255 484 kronor.

Överståthållarämbetet påpekar, att förutsättning icke föreligger för ut-anordnande av statsbidrag så länge folktandvårdsplan icke fastställts. Med hänsyn till att sådan plan förelegat färdig sedan början av år 1949, anses emellertid ett eventuellt fastställande av planen skäligen böra medföra, att staden erhåller statsbidrag för 1950 års tandvårdskostnader.

Departementschefen framhåller, att en av de grundläggande principerna för folktandvården är, att den skall stå öppen för alla medborgare. Under

den tid, som är anslagen för vuxentandvård, d. v. s. för tandvård åt personer över 15 år, skola med förtursrätt behandlas endast akuta fall samt mödrahjälpsklientelet. I den mån utbyggnaden av folktandvården måste ske successivt, förutsättes i statsbidragskungörelsen en *geografiskt* avgränsad utbyggnad på det sätt, att folktandvården först anordnas inom viss del av landstingsområde eller stad och sedermera efter hand i de övriga delarna.

Enligt den plan för folktandvårdens organisation i Stockholms stad, som nu framlagts, skulle den successiva utbyggnaden i stället ske på sådant sätt, att under den första utbyggnadsetappen en *kategoriklyvning* skulle komma till stånd. Sålunda skulle vuxentandvården under en första utbyggnadsetapp i stort sett begränsas till att omfatta dels akuta fall, dels för fullständig behandling havande kvinnor och ammande mödrar, ungdom i åldern 16—19 år samt obemedlade och mindre bemedlade personer. De vuxna personer i Stockholm, som icke tillhöra någon av de nämnda kategorierna, skulle således vara praktiskt taget utestängda från folktandvården.

Med hänsyn till de i huvudstaden rådande speciella förhållandena anser departementschefen i likhet med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, att ett sådant avsteg från gällande bestämmelser och principer bör tillåtas under en begränsad utbyggnadstid.

En oeftergivlig förutsättning för att staten över huvud taget ekonomiskt skall understödja folktandvården i Stockholms stad anses emellertid vara, att garantier lämnas från stadens sida, att för undervisningen erforderligt patientmaterial icke undandrages tandläkarhögskolan i Stockholm genom folktandvårdens utbyggande. De särskilda delegerade från staten och staden, som ha att förhandla om samarbete mellan tandläkarhögskolan och folktandvården, ha i princip enats om att tandläkarhögskolan skall utgöra en stadens centraltandpoliklinik. Beträffande omfattningen av verksamheten där och villkoren härför i olika avseenden skulle gälla bestämmelserna i ett särskilt avtal, som sedermera skulle träffas mellan staten och staden. Enligt departementschefens mening bör Stockholms stad inordnas i folktandvårdsorganisationen med rätt till statsbidrag endast under förutsättning att ett avtal kommer till stånd, som säkerställer högskolans behov av patienter. Även för framtiden bör frågan om statsbidrag skall utgå vara beroende av stadens medverkan till att högskolans intressen tillgodoses.

Stockholms stad har hemställt om statsbidrag fr. o. m. år 1946. Departementschefen anser sig icke kunna tillstyrka, att statsbidrag utgår för tiden före den 1 januari 1951.

Då medel till statsbidrag för folktandvård i Stockholms stad för kalenderåret 1951 inräknats i det för budgetåret 1951/52 i statsverkspropositionen upptagna anslaget till Bidrag till driften av folktandvården, behöver anslagsfrågan icke underställas riksdagens prövning.

Däremot anses Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att

medgiva, att statsbidrag under angivna förutsättning må utgå till folktandvården i Stockholms stad räknat fr. o. m. den 1 januari 1951, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen avses skola innebära.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en av herr Larsson i Stockholm inom andra kammaren väckt motion (II: 645), vari hemställes, att riksdagen ville besluta, att statsbidrag till folktandvården i Stockholms stad skall utgå från och med den 1 januari 1950, samt att riksdagen måtte anvisa härför erforderliga medel.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag och kan således icke biträda yrkandena i motionen II: 645, att statsbidraget skall utgå räknat från och med den 1 januari 1950 samt att härför erforderliga medel skola av riksdagen anvisas.

Under återopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 645 bemyndiga Kungl. Maj:t att, under förutsättning att garantier lämnas från Stockholms stads sida, att för undervisningen erforderligt patientmaterial icke undandrages tandläkarhögskolan i staden genom folktandvårdens utbyggande, medgiva att statsbidrag må utgå till folktandvården i Stockholm räknat fr. o. m. den 1 januari 1951, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen för staden enligt vad i propositionen sagts under en begränsad utbyggnadstid avses skola innebära.

Stockholm den 6 november 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Mannerskantz, Ohlon, Leander, Heiding, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Näsström, Hesselbom, Edin, Edvin Thun och Pålsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Åkerström, Kollberg, Petterson i Degerfors, Thapper, fröken Elmén, herrar Wedén, Johansson i Mysinge och Larsson i Stockholm.

RESERVATION

av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herr *Kollberg*, fröken *Elmén* samt herrar *Wedén* och *Larsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka yrkandena i motionen II: 645, att statsbidrag till folktandvården i Stockholms stad skall utgå från och med den 1 januari 1950 samt att riksdagen skall anvisa härför erforderliga medel, 255 484 kronor, och att utskottets yttrande och hemställan därför bort hava följande lydelse:

»Att den folktandvårdsplan för Stockholms stad, som förelegat färdig sedan början av år 1949, icke kunnat fastställas redan nämnda år beror dels på långvariga överväganden hos vederbörande statliga myndigheter och dels på de i huvudstaden rådande speciella förhållandena. Då utskottet finner det principiellt oriktigt, att en huvudman för viss vård skall gå förlustig statsbidrag till följd av omständigheter, varöver huvudmannen icke kunnat råda, tillstyrker utskottet yrkandena i motionen II: 645.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har icke givit utskottet anledning till erinran. Under återopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 645

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, under förutsättning att garantier lämnas från Stockholms stads sida, att för undervisningen erforderligt patientmaterial icke undandrages tandläkarhögskolan i staden genom folktandvårdens utbyggande, medgiva att statsbidrag må utgå till folktandvården i Stockholm räknat fr. o. m. den 1 januari 1950, oavsett de avvikelser från eljest gällande grunder, som folktandvårdsplanen för staden enligt vad i propositionen sagts under en begränsad utbyggnadstid avses skola innebära,

b) medgiva, att det för statsbidrag till Stockholms stads tandvårdskostnader år 1950 erforderliga beloppet, 255 484 kronor, må avföras å det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget till Bidrag till driften av folktandvården.»